TEISINGUMO TEISMO (aštuntoji kolegija) NUTARTIS

2010 m. lapkričio 16 d.*

Byloje C-76/10

dėl *Krajský súd v Prešove* (Slovakija) 2010 m. sausio 19 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2010 m. vasario 9 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Pohotovosť s. r. o.

prieš

Iveta Korčkovská,

* Proceso kalba: slovakų.

TEISINGUMO TEISMAS (aštuntoji kolegija),

kurį sudaro aštuntosios kolegijos pirmininko pareigas einantis L. Bay Larsen, teisėjos C. Toader (pranešėja) ir A. Prechal,

generalinis advokatas N. Jääskinen,
kancleris A. Calot Escobar,

Teisingumo Teismas pagal savo Procedūros reglamento 104 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą nutaręs spręsti klausimą motyvuota nutartimi,

susipažinęs su generalinio advokato nuomone,

priima šią

Nutartį

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) kartu su kitu vartojimo kredito sutartims taikomu Sąjungos teisiniu reguliavimu išaiškinimo.

2 Prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp *Pohotovosť s. r. o.* (toliau – *Pohotovosť*) ir I. Korčkovská dėl arbitražinio teismo sprendimo, kuriuo ši įpareigojama sumokėti šiai bendrovei 48 820 SKK (1 620,53 EUR) sumą su palūkanomis ir proceso išlaidomis pagal šalių sudarytą sutartį dėl 20 000 SKK (663,88 EUR) kredito, vykdymo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisės aktai

Direktyva 87/102/EEB

3 1986 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyvos 87/102/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo (OL L 42, 1987, p. 48; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 326), iš dalies pakeistos 1998 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/7/EB (OL L 101, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 4 t., p. 36, toliau – Direktyva 87/102), dvidešimt penktoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„kadangi šioje direktyvoje numatytas tam tikras valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų dėl vartojimo kredito suderinimas bei tam tikro lygio vartotojų apsauga, valstybėms narėms neturėtų būti draudžiama palikti arba priimti griežtesnių vartotojų

apsaugos priemonių, tinkamai atsižvelgiant į valstybių narių įsipareigojimus pagal Sutartį;“

4 Direktyvos 87/102 1 straipsnyje įtvirtinta:

„1. Ši direktyva taikoma kredito sutartims.

2. Šioje direktyvoje:

a) „vartotojas“ – tai fizinis asmuo, kuris sandoriuose, kuriems taikoma ši direktyva, veikia siekdamas tikslų, kuriuos galima laikyti nesusijusiais su jo verslu ar profesija;

b) „kreditorius“ – tai fizinis arba juridinis asmuo, kurio darbas, verslas arba profesija yra teikti kreditus, arba tokių asmenų grupė;

c) „kredito sutartis“ – tai sutartis, pagal kurią kreditorius suteikia arba įsipareigoja suteikti vartotojui kreditą atidėto apmokėjimo, paskolos arba kitu panašiu finansiniu būdu.

<...>

d) „bendra vartojimo kredito kaina“ – tai visos išlaidos, įskaitant palūkanas ir kitus mokesčius, kuriuos vartotojas turi mokėti už kreditą;

e) „bendros kredito kainos metinė norma“ – tai bendra kredito kaina, kurią moka vartotojas, išreikšta kaip metinis bendros suteikto kredito kainos procentas ir apskaičiuota remiantis 1a straipsniu.“

5 Šios direktyvos 1a straipsnyje numatyta:

„1. a. Bendros kredito kainos metinė norma, kuri kasmet prilyginama visų būsimų ar esamų įsipareigojimų (paskolų, grąžinamų sumų ir mokesčių), dėl kurių kreditorius ir skolininkas yra susitarę, dabartinei vertei, yra apskaičiuojama pagal II priede pateikiamą matematinę formulę.

b. III priede pateikiami keturi apskaičiavimo metodo pavyzdžiai.

2. Apskaičiuojant bendros kredito kainos metinę normą, „bendra vartojimo kredito kaina“, apibrėžta 1 straipsnio 2 dalies d punkte, nustatoma neįskaičiuojant:

i) mokesčių, kuriuos skolininkas moka už bet kokio savo įsipareigojimo, numatyto kredito sutartyje, nevykdymą;

<...>

iii) mokesčių už lėšų pervedimą ir mokesčių už sąskaitos, skirtos grąžinti kreditą, palūkanoms ir kitiems mokesčiams mokėti, tvarkymą, išskyrus tuos atvejus, kai vartotojas šioje srityje neturi pakankamos pasirinkimo laivės ir kai tokie mokesčiai yra neįprastai dideli; tačiau ši nuostata netaikoma mokesčiams už grąžinamo kredito ar kitų mokamų sumų surinkimą, kad ir kaip būtų mokama – grynaisiais pinigais ar kitaip;

<...>

4. a. Bendros kredito kainos metinė norma apskaičiuojama sudarant kredito sutartį ir nepažeidžiant 3 straipsnio nuostatų dėl skelbimų ir specialių pasiūlymų.

b. Apskaičiuojama darant prielaidą, kad kredito sutartis galioja sutartą terminą ir kad kreditorius bei vartotojas vykdo savo įsipareigojimus, laikydamiesi sutartyje nustatytų sąlygų ir terminų.

6. Jeigu kredito sutartyse yra numatytos palūkanų normos kitimo sąlygos, taip pat kitų įskaičiuojamų į bendros kredito kainos metinę normą mokesčių, kurių negalima tiksliai nustatyti tuo metu, kai ji apskaičiuojama, sumos arba dydžio kitimo sąlygos, bendros kredito kainos metinė norma apskaičiuojama darant prielaidą, kad palūkanos ir kiti mokesčiai yra fiksuoti ir bus taikomi iki sutarties pabaigos.

<...>“

6 Direktyvos 87/102 4 straipsnyje įtvirtinta:

„1. Kredito sutartys sudaromos raštu. Vartotojas gauna rašytinės sutarties egzempliorių.

2. Rašytinėje sutartyje nurodoma:

a) bendros kredito kainos metinė norma;

b) sąlygos, kurioms esant gali būti pakeista bendros kredito kainos metinė norma;

c) mokėjimų, kuriuos vartotojas turi atlikti grąžindamas kreditą, taip pat palūkanų ir kitų mokesčių suma, mokėjimų skaičius ir periodiškumas ar datos; jeigu įmanoma, nurodoma ir visa šių mokėjimų suma;

d) kainos dalys, nurodytos 1a straipsnio 2 dalyje, išskyrus išlaidas, kurios yra susijusios su sutartinių įsipareigojimų nevykdymu ir kurios nebuvo įtrauktos apskaičiuojant bendros kredito kainos metinę normą, tačiau kurias vartotojas tam tikromis aplinkybėmis turi apmokėti, taip pat pridedamas tokias aplinkybes patvirtinantis dokumentas. Jeigu žinoma tiksli minėtų kainos dalių suma, ji yra nurodoma; kitu atveju, jeigu įmanoma, nurodomas arba apskaičiavimo metodas, arba kuo tikslesni įvertiniai duomenys [tikslesnis duomenų įvertinimas].

Jeigu bendros kredito kainos metinės normos nurodyti negalima, rašytinėje sutartyje vartotojui suteikiama tinkama informacija. Tokią informaciją sudaro bent jau 6 straipsnio 1 dalies antroje įtraukoje nurodyta informacija.

<...>.“

7 Direktyvos 87/102 6 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta:

„1. Nepaisant 2 straipsnio 1 dalies e punkte nurodytos išimties, jeigu kredito ar finansinė įstaiga yra susitarusi su vartotoju suteikti kreditą kaip einamosios sąskaitos avansą, išskyrus kreditinių kortelių sąskaitas, sutarties sudarymo metu arba prieš tai vartotojas informuojamas apie:

— kredito limitą, jei toks yra,

— metinę palūkanų normą ir nuo sutarties sudarymo taikomus mokesčius bei sąlygas, kurioms esant jie gali būti keičiami,

— sutarties nutraukimo tvarką.

Tokia informacija patvirtinama raštu.

2. Be to, sutarties galiojimo metu vartotojas informuojamas apie kiekvieną metinės palūkanų normos arba atitinkamų mokesčių pasikeitimą tuo metu, kai tokie pasikeitimai įvyksta. Tokia informacija gali būti pateikiama sąskaitos ataskaitoje arba bet kokiu kitu valstybėms narėms priimtinu būdu."

8 Šios direktyvos 14 straipsnyje įtvirtinta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad kredito sutartys nenukryptų nuo nacionalinės teisės aktų nuostatų, įgyvendinančių ar atitinkančių šią direktyvą, ir tuo nepakenktų vartotojui.

2. Valstybės narės taip pat užtikrina, kad nuostatos, kurias jos priima įgyvendindamos šią direktyvą, nebūtų apeitos dėl sutarčių sudarymo būdo, ypač kai kredito suma padalijama keliose sutartyse."

9 Minėtos direktyvos 15 straipsnyje numatyta:

„Ši direktyva netrukdo valstybėms narėms toliau taikyti arba priimti griežtesnių vartotojų apsaugos nuostatų, atitinkančių jų įsipareigojimus pagal Sutartį."

Direktyva 2008/48/EB

10 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančioje Tarybos direktyvą 87/102/EEB (OL L 133, p. 66) kreditoriui numatyta bendra pareiga prieš sudarant sutartį ir pačioje kredito sutartyje nurodyti vartotojui tam tikrus duomenis, tarp kurių – bendros kredito kainos metinė norma (toliau – MN). Šios direktyvos I priede numatytas suderintas MN apskaičiavimo metodas.

11 Pagal Direktyvos 2008/48 27 ir 29 straipsnius terminas perkelti direktyvą baigėsi 2010 m. gegužės 12 d., t. y. dieną, nuo kurios panaikinta Direktyva 87/102.

Direktyva 93/13

12 Direktyvos 93/13 3 straipsnyje įtvirtinta:

„1. Ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.

2. Visada yra laikoma, kad dėl sąlygos nebuvo atskirai derėtasi, jeigu ji buvo parengta iš anksto, ir vartotojas dėl to negalėjo padaryti įtakos sąlygos esmei, ypač iš anksto suformuluotos tipinės sutarties atveju.

Faktas, kad buvo atskirai derėtasi dėl tam tikrų sąlygos aspektų arba vienos konkrečios sąlygos, neužkerta kelio šį straipsnį taikyti likusiai sutarties daliai, jeigu bendrai įvertinus sutartį paaiškėja, jog tai vis dėlto yra iš anksto suformuluota tipinė sutartis.

Tuo atveju, kai bet kuris pardavėjas ar tiekėjas tvirtina, kad dėl tipinės sąlygos buvo atskirai derėtasi, jam tenka to įrodinėjimo pareiga.

3. Priede pateikiamas orientacinis ir neišsamus sąlygų, kurias galima laikyti nesąžiningomis, sąrašas."

13 Šios direktyvos 4 straipsnyje numatyta:

„1. Nepažeidžiant 7 straipsnio, sutarties sąlygos nesąžiningumas vertinamas, atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį, ir sutarties sudarymo metu nurodant visas sutarties sudarymo aplinkybes ir visas kitas tos sutarties arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas.

2. Sąlygų nesąžiningumo vertinimas nėra susijęs nei su pagrindinio sutarties dalyko apibrėžimu, nei su kainos ir atlygio adekvatumu mainais suteiktoms paslaugoms ar prekėms, jei šios sąlygos pateikiamos aiškia, suprantama kalba."

14 Minėtos direktyvos 5 straipsnis suformuluotas taip:

„Tose sutartyse, kur visos ar tam tikros vartotojui siūlomos sąlygos pateikiamos raštu, jos visada turi būti išdėstomos aiškia, suprantama kalba. Atsiradus abejonių dėl sąlygos reikšmės, interpretuojama vartotojo naudai. Ši taisyklė dėl interpretavimo netaikoma 7 straipsnio 2 dalyje nustatytų procedūrų atveju."

15 Remiantis tos pačios direktyvos 6 straipsnio 1 dalimi, „valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų".

16 Direktyvos 93/13 7 straipsnyje numatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuotų pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais.

2. Pirmojoje straipsnio dalyje nurodytos priemonės apima nuostatas, pagal kurias asmenys arba organizacijos, pagal nacionalinės teisės aktus turinčios teisėtą interesą apsaugoti vartotojus, gali pagal atitinkamus nacionalinės teisės aktus iškelti bylą teismuose arba kompetentingose administracinėse institucijose, kad būtų priimtas sprendimas dėl to, ar bendram naudojimui parengtos sutarčių sąlygos yra nesąžinin-

gos, ir galėtų būti pritaikytos tinkamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią tolesniam tokių sąlygų naudojimui.

3. Tinkamai atsižvelgiant į nacionalinės teisės aktus, antrojoje straipsnio dalyje nurodytos teisinės apsaugos priemonės gali būti atskirai arba kartu nukreiptos prieš kelis pardavėjus ar tiekėjus iš tos pačios ekonomikos sektoriaus arba prieš jų asociacijas, kurios naudoja arba rekomenduoja naudoti tas pačias bendrąsias sutarčių sąlygas arba panašias sąlygas."

17 Pagal direktyvos 93/13 8 straipsnį „valstybės narės gali priimti arba išlaikyti pačias griežčiausias Sutartį atitinkančias nuostatas šia direktyva reglamentuojamoje srityje, siekiant užtikrinti maksimalią vartotojo apsaugą".

18 Šios direktyvos priedo dėl 3 straipsnyje 3 dalyje nurodytų sąlygų pirmos dalies e punkte nurodytos „sąlygos, kurių tikslas arba rezultatas: <...> reikalauti iš bet kurio vartotojo, kuris neįvykdo savo įsipareigojimo, kaip kompensaciją už tai sumokėti neproporcingai didelę sumą."

Slovakijos teisės aktai

19 Civilinio kodekso 52 straipsnyje įtvirtinta:

„1. „Su vartotoju sudaryta sutartis" – bet kokios teisinės formos sutartis, sudaryta tarp tiekėjo ir vartotojo.

2. Su vartotoju sudarytos sutarties sąlygos ir visos kitos nuostatos, reglamentuojančios teisinius santykius, kuriuose dalyvauja vartotojas, visada taikomos sutarties šalimi esančio vartotojo naudai. Kiti sutartinius santykius reglamentuojantys susitarimai, kurių turiniu ar tikslu siekiama apeiti šias nuostatas, negalioja.

<...>

4. „Vartotojas“ – fizinis asmuo, kuris sudarydamas ir vykdydamas vartojimo sutartį, veikia ne savo komercinės ar ekonominės veiklos poreikiams tenkinti.“

20 Šio kodekso 53 straipsnyje numatyta:

„1. Su vartotoju sudarytoje sutartyje negali būti įtvirtinta sąlygų, dėl kurių atsiranda ryškus neatitikimas tarp šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai (nesąžininga sąlyga). Nesąžininga sąlyga nelaikoma sąlyga dėl pagrindinio vykdymo dalyko ir kainos, jeigu ji tiksliai, aiškiai ir suprantamai suformuluota arba jeigu dėl nesąžiningos sąlygos atskirai derėtasi.

<...>

4. Nesąžiningomis laikomos su vartotoju sudarytose sutartyse įtvirtintos sąlygos, be kita ko, nuostatos, kuriose:

<...>

k) kaip sankcija vartotojui, kuris neįvykdė įsipareigojimų, numatyta mokėti neproporcingai didelę kompensaciją,

<...>

5. Su vartotoju sudarytoje sutartyje esančios nesąžiningos sąlygos negalioja."

21 Faktinių bylos aplinkybių metu taikytinos Įstatymo Nr. 258/2001 dėl vartojimo kreditų redakcijos 4 straipsnyje įtvirtinta:

„Vartojimo kredito sutartis

1. Galiojanti vartojimo kredito sutartis privalo būti sudaryta raštu ir vartotojas turi gauti vieną jos kopiją.

2. Vartojimo kredito sutartyje, be bendrųjų nuostatų, turi būti numatyta:

<...>

j) bendros kredito kainos metinė norma ir bendras vartotojui tenkančio kredito mokestis, apskaičiuoti pagal sutarties sudarymo momentu galiojusius duomenis;

<...>

Vartojimo kredito sutartyje nenumačius 2 (dalies j punkte) numatytos informacijos, suteiktas kreditas laikomas suteiktu be palūkanų ir kredito mokesčio."

22 Faktinių bylos aplinkybių metu taikytinos Įstatymo Nr. 244/2002 dėl arbitražo proceso redakcijos 45 straipsnyje numatyta:

„1. Teismas, turintis kompetenciją taikyti sprendimą ar imtis specialios procedūros, proceso šalies, prieš kurią nurodyta vykdyti arbitražinio teismo sprendimą, prašymu sustabdo sprendimo taikymo arba vykdymo procedūrą.

<...>

c) jei arbitražinio teismo sprendimu arbitražinio proceso šaliai nustatomas įpareigojimas, kurio objektyviai neįmanomą įvykdyti, kuris draudžiamas pagal įstatymus arba prieštarauja geriems papročiams.

2. Teismas, turintis kompetenciją taikyti sprendimą ar imtis vykdymo, kad ir *ex officio*, nutraukia arbitražinio teismo sprendimo ar vykdymo procedūros taikymą, jei konstatuoja, kad arbitražiniame procese būta pažeidimų pagal 1 dalies b ar c punktus."

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

23 I. Korčkovská, turinti negalią ir gaunanti apie 370 EUR prarasto darbingumo pensiją, 2008 m. vasario 26 d. sudarė kredito sutartį su *Pohotovosť*, kurios bendrosios sąlygos buvo tokios: Jai suteiktas 20 000 SKK (663,88 EUR) kreditas vieniems metams už 19 120 SKK (634,67 EUR) kredito mokestį. I. Korčkovská turėjo grąžinti pagrindinį kreditą ir kredito mokestį, kurio dydis buvo 3 260 SKK (108,21 EUR) per metus. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, šio kredito metinė norma siekė 95,6 %, tačiau ji nebuvo nurodyta sutarties bendrosiose sąlygose dėl bendrovės *Pohotovosť* teikiamų kreditų nei sudarytoje kredito sutartyje.

24 Pagal šių bendrųjų sąlygų 4 straipsnį visa paskolos suma nedelsiant grąžintina skolininkui du kartus iš eilės laiku nesumokėjus bent dalies periodinės įmokos. Be to, tokiu atveju bendrųjų sąlygų 6 straipsnyje numatytas 0,25 % palūkanų nuo mokėtinos sumos mokėjimas už kiekvieną uždelstą dieną, kurios skaičiuojamos nuo skolos atsiradimo dienos iki jos visiško sumokėjimo. Šitaip sankcija sudaro 91,25 % metinių palūkanų. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo klausimu pažymi, jog, remiantis Slovakijos teise, civilinėse bylose numatytos sankcijos mokant palūkanas už praleistą terminą neturi viršyti 8 % padidintos Europos centrinio banko nustatytos bazinės palūkanų normos, kuri šiuo metu sudaro 1 %, t. y. iš viso 9 %.

25 Šių bendrųjų sąlygų 17 straipsnyje numatyta, kad ginčus dėl kredito sutarties sprendžia *Stály rozhodcovský súd* (Nuolatinis arbitražinis teismas) Bratislavoje arba kompetentingas nacionalinis teismas, kurį pasirenka skundą pateikianti sutarties šalis. Be to, pagal šių sąlygų 19 straipsnį visi iš sutarties kylantys kreditoriaus ir skolininko santykiai reguliuojami pagal Komercinį, o ne pagal Civilinį kodeksą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas priduria, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamoje sutartyje buvo numatytas įgaliojimas, suteiktas advokatui atstovauti I. Korčkovská.

26 Kadangi I. Korčkovská du kartus iš eilės nesumokėjo mėnesinės įmokos, 2008 m. spalio 9 d. *Pohotovosť* kreipėsi į *Stály rozhodcovský súd*, 2008 m. lapkričio 3 d. priėmusį arbitražinį sprendimą, kuriuo įpareigojo skolininkę sumokėti bendrovei 48 820 SKK (1 620,53 EUR) sumą su 39 120 SKK (1 298,55 EUR) palūkanomis bei 9 928 SKK (329,55 EUR) arbitražinio teismo proceso išlaidų. Šis sprendimas tapo galutinis 2008 m. gruodžio 15 d., o tų pačių metų gruodžio 18 d. – vykdytinas.

27 Remdamasis šiuo arbitražinio teismo sprendimu, teismo antstolis 2009 m. kovo 9 d. *Okresný súd Stará Ľubovňa* (Stara Liubovnijos apylinkės teismas) paprašė teismo išduoti vykdomąjį raštą dėl 3 467 EUR sumos. 2009 m. liepos 31 d. nutartimi šis teismas sustabdė vykdomąją bylą dėl prieštaravimo sąžiningai praktikai dėl ieškovo teisinio atstovo išlaidų vykdomojoje byloje, kurios viršijo 94,61 EUR, ir dėl 0,25 % palūkanų už praleistą terminą, mokėtinų nuo 1 298,52 EUR sumos, skaičiuojant nuo 2008 m. liepos 21 d. iki sumokėjimo dienos.

28 2009 m. rugpjūčio 26 d. *Pohotovosť* šią nutartį apskundė *Krajský súd v Prešove* (Prešovo regiono teismas). Palaikant I. Korčkovská, *Asociácia spotrebiteľských subjektov Slovenska* (Slovakijos vartotojų asociacija, toliau – *Asociácia*) buvo leista pateikti raštą, kuriame ji, be kita ko, informavo šį teismą apie tai, kad Slovakijoje pradėta daugybė

bedrovės *Pohotovosť* inicijuotų vykdymo bylų. *Asociácia* mano, kad bendrosiose šios bendrovės suteiktų kreditų sąlygose yra nesąžiningų sąlygų ir kad jos laikytinos nesąžininga komercine praktika, ir pasiūlė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kreiptis į Teisingumo Teismą pagal SESV 267 straipsnį.

29 Be kita ko, manydamas, kad *Asociácia* pateiktame rašte nurodyta daug faktinių aplinkybių, į kurias jis turi atsižvelgti *ex officio*, *Krajský súd v Prešove* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. a) Ar duomenys dėl vartotojo mokėtinos bendros kainos procentiniais punktais (<...> [MN]) yra tokie svarbūs, kad jų nenurodžius sutartyje vartojimo kredito kaina negali būti laikoma skaidria, pakankamai aiškia ir suprantama?

b) Ar pagal <...> Direktyvoje 93/13/EEB <...> taikomus vartotojų apsaugos standartus nesąžininga vartojimo kredito sutarties sąlyga taip pat laikytina kaina, nepakankamai skaidria ir suprantama dėl sutartyje procentiniais punktais nenurodytos bendros vartojimo kredito kainos, ir jei (kredito) kaina išreikšta tik pinigų suma, kurią sudaro daugybė išlaidų, nurodytų sutartyje ir bendrosiose sąlygose?

2. a) Ar <...> Direktyva 93/13 <...> turi būti aiškinama taip, kad nacionalinis teismas, nagrinėjantis prašymą priverstinai vykdyti galutinį arbitražinio teismo sprendimą, priimtą vartotojui nedalyvaujant, nacionaline teise grindžiamose analogiškose bylose privalo, kad ir *ex officio*, įvertinti, ar kreditoriaus ir

vartotojo kredito sutartyje numatyta sankcija yra neproporcinga, jei pagal nacionalines procesines normas panašų vertinimą galima atlikti nacionaline teise grindžiamose analogiškose bylose?

b) Tuo atveju, kai vartotojui už įsipareigojimų neįvykdymą nustatyta neproporcinga sankcija, ar šis teismas turi priimti sprendimą pagal nacionalinę teisę, kad vartotojui ši sankcija nebūtų taikoma?

c) Ar 0,25 % palūkanų už kiekvieną praleistą dieną arba 91,25 % metinių palūkanų nuo mokėtinos kredito sumos galima laikyti nesąžininga sankcija dėl to, kad ji neproporcinga?

3. Ar pagal Sąjungos teisėje (Direktyva 93/13 <...>, Direktyva 2008/48 <...>, panaikinanti Direktyvą 87/102 <...>) vartojimo kredito sutartims taikomus vartotojų apsaugos standartus, kai sutartyje nesilaikoma vartotojų apsaugos nuostatų vartojimo kredito srityje ir pagal šią sutartį jau pateiktas prašymas vykdyti įgyvendinant arbitražinio teismo sprendimą priimtą sprendimą, teismas turi sustabdyti priverstinį vykdymą, ar leisti jį įpareigodamas skolininką sumokėti tik negrąžintą suteikto kredito dalį, jei pagal nacionalinės teisės nuostatas galima atlikti tokį arbitražinio teismo sprendimo vertinimą ir teismas turi būtiną teisinę ir faktinę informaciją?“

Dėl prejudicinių klausimų

30 Pagal Procedūros reglamento 104 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą, jei atsakymą į pateiktą prejudicinį klausimą galima aiškiai nustatyti iš Teisingumo Teismo praktikos, Teismas, susipažinęs su generalinio advokato nuomone, bet kada gali spręsti klausimą motyvuota nutartimi.

31 Teisingumo Teismas mano, kad taip yra šios bylos atveju.

Dėl priimtinumo

32 *Pohotovosť* savo rašytinėse pastabose nurodo, viena vertus, kad atsakymus į kai kuriuos klausimus galima pateikti nutartimi remiantis Procedūros reglamento 104 straipsnio 3 dalimi. Antra vertus, ji taip pat tvirtina, kad pirmasis ir trečiasis klausimai nesusiję su Sąjungos teisės aiškinimu ir kad, bendrai imant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neįvykdė jam tenkančios pareigos išnagrinėti nacionalinės teisės klausimus prieš kreipiantis į Teisingumo Teismą, pasinaudojant SESV 267 straipsnyje numatytu mechanizmu.

33 Čia pakanka priminti, kad nors tam tikromis aplinkybėmis gali būti naudinga prieš kreipiantis į Teisingumo Teismą išspręsti visiškai vidaus teisės problemas, nacionaliniai teismai turi didžiausią diskreciją kreiptis į Teisingumo Teismą, kai nusprendžia, kad jų nagrinėjama byla kelia klausimų dėl Sąjungos teisės nuostatų aiškinimo ar galiojimo, o dėl to jie turi priimti sprendimą (2010 m. birželio 22 d. Teisingumo Teismo

sprendimo *Melki ir Abdeli*, C-188/10 ir C-189/10, Rink. p. I-5667, 41 punktas ir nurodyta teismo praktika).

34 Kalbant apie prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo suformuluotus prejudicinius klausimus, konstatuotina, kad jie susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu.

35 Todėl reikia atsakyti į *Krajský súd v Prešove* pateiktus klausimus.

Dėl antrojo klausimo a dalies

36 Savo antrojo klausimo a dalyje, kurią reikia nagrinėti pirmiausia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar taikydamas Direktyvą 93/13 nacionalinis teismas, nagrinėjantis prašymą priverstinai vykdyti galutinį arbitražinio teismo sprendimą, priimtą vartotojui nedalyvaujant, turėdamas būtiną teisinę ir faktinę informaciją privalo, kad ir *ex officio*, įvertinti, ar kreditoriaus ir vartotojo kredito sutartyje numatyta sankcija yra neproporcinga, jei pagal nacionalines procesines normas panašų vertinimą galima atlikti nacionaline teise grindžiamose analogiškose bylose.

37 Remiantis nusistovėjusia teismo praktika, Direktyva 93/13 nustatyta apsaugos sistema pagrįsta idėja, kad vartotojo padėtis yra mažiau palanki nei pardavėjo ar tiekėjo tiek dėl galimybių derėtis, tiek dėl informacijos lygio, o dėl to jis priverstas sutikti su pardavėjo ar tiekėjo iš anksto nustatytomis sąlygomis ir negali daryti įtakos jų

turiniui (2000 m. birželio 17 d. Sprendimo *Océano Grupo Editorial ir Salvat Editores*, C-240/98–C-244/98, Rink. p. I-4941, 25 punktas ir 2006 m. spalio 26 d. Sprendimo *Mostaza Claro*, C-168/05, Rink. p. I-10421, 25 punktas).

38 Atsižvelgiant į tokią mažiau palankią situaciją, Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad nesąžiningos sąlygos vartotojams neprivalomos. Kaip matyti iš teismo praktikos, tai yra imperatyvi nuostata, kuria formalią pusiausvyrą, kurią ji nustato tarp sutarties šalių teisių ir pareigų, siekiama pakeisti realia pusiausvyra, galinčia atkurti pastarųjų lygybę (minėto Sprendimo *Mostaza Claro* 36 punktas ir 2009 m. birželio 4 d. Sprendimo *Pannon GSM*, C-243/08, Rink. p. I-4713, 25 punktas).

39 Siekdamas užtikrinti Direktyva 93/13 nustatytą apsaugą Teisingumo Teismas ne kartą pabrėžė, kad tarp vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo egzistuojanti nelygybė gali būti kompensuota tik pozityviais su sutartiniais santykiais nesusijusių subjektų veiksmais (minėtų sprendimų *Océano Grupo Editorial ir Salvat Editores* 27 punktas bei *Mostaza Claro* 26 punktas; 2009 m. spalio 6 d. Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, Rink. p. I-9579, 31 punktas).

40 Atsižvelgdamas būtent į šiuos principus Teisingumo Teismas yra nusprendęs, jog nacionalinis teismas turi savo iniciatyva įvertinti nesąžiningą sutarties sąlygos pobūdį (minėto Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones* 32 punktas).

41 Galimybė teismui *ex officio* įvertinti sutarties sąlygos nesąžiningumą yra tinkamas būdas pasiekti Direktyvos 93/13 6 straipsnio tikslą, t. y. kad individualiam vartotojui nebūtų privaloma nesąžininga sąlyga, bei prisidėti siekiant šios direktyvos 7 straipsnio tikslo, nes toks įvertinimas gali turėti atgrasantį poveikį, dėl kurio būtų nustojama naudoti nesąžiningas sąlygas sutartyse tarp vartotojų ir pardavėjų ar tiekėjų (2002 m.

lapkričio 21 d. Sprendimo *Cofidis*, C-473/00, Rink. p. I-10875, 32 punktas ir minėto Sprendimo *Mostaza Claro* 27 punktas).

42 Ši teismui suteikta galimybė laikoma būtina, kad vartotojui būtų užtikrinta veiksminga apsauga, atsižvelgiant į, be kita ko, realią galimybę, jog vartotojas nežinos savo teisių ar susidurs su jų įgyvendinimo sunkumais (minėtų sprendimų *Cofidis* 33 punktas ir *Mostaza Claro* 28 punktas).

43 Apsauga, kuri vartotojams numatyta šia direktyva, apima ir tokius atvejus, kai vartotojas, kuris su pardavėju arba tiekėju sudarė sutartį, kurioje yra nesąžininga sąlyga, nesiremia nesąžiningu šios sąlygos pobūdžiu arba todėl, kad nežino savo teisių, arba todėl, kad atsisako tai daryti dėl su ieškinio pareiškimu teisme susijusių išlaidų (minėto Sprendimo *Cofidis* 34 punktas).

44 Tokios apsaugos poreikis dar didesnis, kai, kaip atrodo mano ir nacionalinis teismas savo nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, kredito sutartyje yra įgaliojimas advokatui, kurį parenka kreditorius ir kuris turi atstovauti vartotojui, skolininkui, kuris savo ruožtu pasirinkti, kad jam atstovautų kitas advokatas, gali tik tada, jeigu sumoka baudą pagal sutartį, atitinkančią 15 % kredito sumos.

45 Žinoma, remiantis Teisingumo Teismo praktika, Sąjungos teisė nenustato nacionaliniam teismui pareigos netaikyti vidaus procesinių normų, suteikiančių sprendimui *res judicata* galią, net jei tai leistų pašalinti ginčijamu sprendimu padarytą Sąjungos

teisės normos, nepaisant jos pobūdžio, pažeidimą (minėto Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones* 37 punktas).

46 Teisingumo Teismas jau turėjo progą patikslinti, kad, siekiant užtikrinti teisės ir teisinių santykių stabilumą bei gerą teisingumo vykdymą, svarbu, jog teismų sprendimai, kurie išnaudojus visas galimas teisių gynimo priemones arba pasibaigus naudojimosi jomis numatytiems terminams tampa galutiniai, nebegalėtų būti ginčijami (minėto Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones* 36 punktas ir nurodyta teismo praktika).

47 Nesant šią sritį reglamentuojančių Bendrijos teisės aktų, *res judicata* principo įgyvendinimo taisykles valstybės narės savo teisės sistemose nustato vadovaudamosi valstybių narių procesinės autonomijos principu. Vis dėlto jos neturi būti mažiau palankios nei tos, kurios taikomos panašioms vidaus situacijoms (lygiavertiškumo principas), ir dėl jų Bendrijos teisės sistema suteiktų teisių įgyvendinimas neturi tapti praktiškai neįmanomas ar pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (minėto Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones* 38 punktas).

48 Be to, dėl lygiavertiškumo principo pažymėtina, jog juo reikalaujama, kad nacionalinėje teisėje įtvirtintos sąlygos Bendrijos teisės taisyklei taikyti *ex officio* nebūtų mažiau palankios nei tos, kurios reglamentuoja tos pačios kategorijos vidaus teisės normų taikymą *ex officio* (minėto Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones* 49 punktas ir nurodyta teismo praktika).

49 Reikia pažymėti, jog Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis yra imperatyvi norma. Be to, svarbu pabrėžti, jog remiantis Teisingumo Teismo praktika visa ši direktyva yra būtina priemonė Europos Sąjungai nustatytoms užduotims vykdyti ir būtent gyvenimo

lygiui ir kokybei kelti visoje Sąjungoje (žr. minėtų sprendimų *Mostaza Claro* 37 punktą ir *Asturcom Telecomunicaciones* 51 punktą).

50 Taigi, atsižvelgiant į viešojo intereso, kuriuo grindžiama Direktyva 93/13 užtikrinama vartotojų apsauga, pobūdį ir svarbą, reikia konstatuoti, kad jos 6 straipsnis turi būti laikomas lygiaverčiu nacionalinėms normoms, kurios vidaus teisės sistemoje priskiriamos imperatyvių normų kategorijai (minėto Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones* 52 punktas).

51 Iš to išplaukia, kad jeigu nacionalinis teismas, nagrinėjantis ieškinį dėl galutinio arbitražinio teismo sprendimo priverstinio vykdymo, pagal vidaus procesines normas turi *ex officio* įvertinti arbitražinės išlygos neatitikimą nacionalinėms imperatyvioms normoms, jis taip pat privalo *ex officio* įvertinti šios išlygos nesąžiningą pobūdį pagal minėtos direktyvos 6 straipsnį, kai jis turi šiuo klausimu reikalingą teisinę ir faktinę informaciją (šiuo klausimu žr. minėtų sprendimų *Pannon GSM* 32 punktą ir *Asturcom Telecomunicaciones* 53 punktą).

52 Matyti, kad pagrindinėje byloje, remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodyta informacija, nacionaliniu reglamentavimu arbitražinio proceso srityje reikalaujama, kad teismas sustabdytų arbitražinio teismo sprendime nurodytą paskolos grąžinimo vykdymą, kai paskola neatitinka įstatymo arba prieštarauja geriems papročiams. Be to, šis teismas mano, kad bet kokia nesąžininga su vartotoju sudarytos sutarties sąlyga pagal nacionalinę teisę prieštarauja geriems papročiams, nes, nepaisant sąžiningumo reikalavimo, vartotojo nenaudai ja iš esmės panaikinama verslo subjekto ir vartotojo teisių bei pareigų pusiausvyra.

53 Be to, lygiai taip pat kaip byloje, kurioje priimtas minėtas Sprendimas *Asturcom Telecomunicaciones*, pagrindinės bylos aplinkybėmis, kai teismas, į kurį kreiptasi prašant vykdyti arbitražinio teismo sprendimą, privalo, net *ex officio*, nutraukti šio sprendimo vykdymą, kai juo atitinkamai šaliai nustatomas įpareigojimas, objektyviai neįmanomas įvykdyti, kuris draudžiamas pagal įstatymus arba prieštarauja geriems papročiams, šis teismas, kai turi būtiną faktinę ir teisinę informaciją, per vykdymo procedūrą turi įvertinti, kad ir *ex officio*, ar tarp kreditoriaus ir vartotojo sudarytoje kredito sutartyje numatyta sankcija yra nesąžininga.

54 Vadinasi, į antrojo klausimo a dalyje pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad Direktyva 93/13 reikalaujama, jog nacionalinis teismas, nagrinėjantis prašymą priverstinai vykdyti galutinį arbitražinio teismo sprendimą, priimtą vartotojui nedalyvaujant, turėdamas būtiną teisinę ir faktinę informaciją įvertintų, kad ir *ex officio*, ar kreditoriaus ir vartotojo kredito sutartyje numatyta sankcija, vartotojais reikalaujama, jog nacionalinis teismas, yra nesąžininga, jei pagal nacionalines procesines normas panašų vertinimą galima atlikti nacionaline teise grindžiamose analogiškose bylose.

Dėl antrojo klausimo b ir c dalių

55 Savo antrojo klausimo b ir c dalyse prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, viena vertus, ar 0,25 % palūkanų už kiekvieną praleistą dieną arba 91,25 % metinių palūkanų nuo mokėtinos kredito sumos galima laikyti nesąžininga sankcija pagal Direktyvos 93/13 3 ir 4 straipsnius dėl to, kad ji neproporcinga, ir, jeigu

atsakymas būtų teigiamas, ar tokį neproporcingumą nustatęs nacionalinis teismas turi priimti sprendimą, kad vartotojui ši sankcija nebūtų taikoma.

56 Šioje vietoje reikia konstatuoti, kad Direktyvos 93/13 3 straipsnyje, kuriame daroma nuoroda į sąžiningumo ir ryškaus neatitikimo tarp šalių teisių ir pareigų sąvokas, tik abstrakčiai apibrėžiami požymiai, dėl kurių sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra nesąžininga (šiuo klausimu žr. 2002 m. gegužės 7 d. Sprendimo *Komisija prieš Švediją*, C-478/99, Rink. p. I-4147, 17 punktą ir 2004 m. balandžio 1 d. Sprendimo *Freiburger Kommunalbauten*, C-237/02, Rink. p. I-3403, 19 punktą).

57 Vis dėlto šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalyje numatyta, jog visada laikoma, kad dėl sąlygos nebuvo atskirai derėtasi, jeigu ji buvo parengta iš anksto, ir vartotojas dėl to negalėjo padaryti įtakos sąlygos esmei, ypač iš anksto suformuluotos tipinės sutarties atveju.

58 Priede, į kurį daroma nuoroda Direktyvos 93/13 3 straipsnio 3 dalyje, pateikiamas orientacinis ir neišsamus sąlygų, kurias galima laikyti nesąžiningomis, sąrašas, tarp kurių šio priedo pirmos dalies e punkte nurodytos sąlygos, kurių tikslas arba rezultatas „reikalauti iš bet kurio vartotojo, kuris neįvykdo savo įsipareigojimo, kaip kompensaciją už tai sumokėti neproporcingai didelę sumą“.

59 Aiškinantis, ar konkreti sutarties sąlyga yra nesąžininga, pasakytina, jog Direktyvos 93/13 4 straipsnyje numatyta, kad tai vertinama atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį ir vadovaujantis visomis sutarties sudarymo

aplinkybėmis. Reikia pažymėti, kad taip pat reikia įvertinti pasekmes, kurias ši sąlyga gali sukelti sutarčiai atsižvelgiant į taikytiną teisę, o dėl to reikia išnagrinėti nacionalinę teisės sistemą (minėto Sprendimo *Freiburger Kommunalbauten* 21 punktas).

60 Remiantis tuo darytina išvada, kad Teisingumo Teismas, naudodamasis savo kompetencija aiškinti Sąjungos teisę pagal SESV 267 straipsnį, gali išaiškinti bendrus kriterijus, kuriuos Sąjungos teisės aktų leidėjas naudoja tam, kad apibrėžtų nesąžiningos sąlygos sąvoką. Vis dėlto jis negali nuspręsti dėl šių bendrų kriterijų taikymo konkrečiai sąlygai, kuri turi būti išnagrinėta atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, nes nustatyti, ar tokia pagrindinėje byloje nagrinėjama sutarties sąlyga, kurioje, remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo konstatavimais, numatyta neproporcingai didelė sankcija, turi būti laikoma nesąžininga atsižvelgiant į visas sutarties sudarymo aplinkybes, turi nacionalinis teismas (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Freiburger Kommunalbauten* 22 ir 25 punktus).

61 Todėl nacionaliniam teismui priėjus prie išvados, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama sąlyga yra nesąžininga, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 93/13, reikia pasakyti, kad tokia sąlyga pagal šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalį yra neprivaloma vartotojui ir kad, be to, remiantis ta pačia nuostata, šis teismas turės įvertinti, ar sutartis gali likti galioti be šios nesąžiningos nuostatos.

62 Tokiomis aplinkybės šis teismas turi nustatyti visas dėl to pagal nacionalinę teisę kylančias pasekmes, kad užtikrintų, jog ši sąlyga šiam vartotojui nebūtų privaloma (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones* 59 punktą).

63 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrojo klausimo b ir c dalis reikia atsakyti, kad atitinkamas nacionalinis teismas turi nustatyti, ar tokia kredito sutarties sąlyga, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, kurioje, remiantis šio teismo konstatavimais, numatyta neproporcingai didelė sankcija vartotojo nenaudai, atsižvelgiant į visas sutarties sudarymo aplinkybes, turi būti laikoma nesąžininga, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 3 ir 4 straipsnius. Jeigu taip būtų, tada šis teismas turėtų nustatyti visas dėl to pagal nacionalinę teisę kylančias pasekmes, kad įsitikintų, jog ši sąlyga nebūtų privaloma šiam vartotojui.

Dėl pirmojo klausimo

64 Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar vartojimo kredito sutartyje nurodyta MN, kaip numatyta Direktyvos 87/102 4 straipsnio 2 dalies a punkte, yra esminė informacija tokios rūšies sutartyje, o jos nenurodžius pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį gali būti laikoma, kad šios sutarties sąlygos nėra suformuluotos aiškiai ir suprantamai, todėl sąlygą dėl šio kredito kainos turės įvertinti pats teismas, kaip galbūt nesąžiningą Direktyvos 93/13 3 straipsnio prasme.

65 Pirmiausia reikia pažymėti, kad, atsižvelgiant į pagrindinėje byloje nagrinėjamos kredito sutarties sudarymo datą ir į pastabą šios nutarties 11 punkte, į šį klausimą reikia atsakyti remiantis Direktyva 87/102, o ne Direktyva 2008/48.

66 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog Direktyva 87/102 siekiama užtikrinti, kad būtų laikomasi minimalaus vartotojų apsaugos lygio vartojimo kreditų srityje (2007 m. spalio 4 d. Sprendimo *Rampion ir Godard*, C-429/05, Rink. p. I-8017, 47 punktas ir 2009 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Scarpelli*, C-509/07, Rink. p. I-3311, 25 punktas). Iš tiesų, kaip matyti iš šios direktyvos 15 straipsnio ir dvidešimt penktos konstatuojamosios dalies, pagal kurias ši direktyva netrukdo valstybėms narėms toliau taikyti griežtesnių vartotojų apsaugos nuostatų arba jų priimti, šia direktyva siekiama tik minimaliai suderinti nacionalines nuostatas dėl vartojimo kredito (minėto Sprendimo *Rampion ir Godard* 18 punktas).

67 Be to, Teisingumo Teismas taip pat ne kartą pripažino, kad Direktyva 87/102, kaip matyti iš jos konstatuojamųjų dalių, buvo priimta siekiant dviejų tikslų: pirma, sukurti bendrąją rinką vartojimo kreditų srityje (nuo trečios iki penktos konstatuojamųjų dalių) ir, antra, apsaugoti tokius kreditus paėmusius vartotojus (šešta, septinta ir devinta konstatuojamosios dalys) (2000 m. kovo 23 d. Sprendimo *Berliner Kindl Brauerei*, C-208/98, Rink. p. I-1741, 20 punktas ir 2004 m. kovo 4 d. Sprendimo *Cofinoga*, C-264/02, Rink. p. I-2157, 25 punktas).

68 Būtent siekiant apsaugoti vartotoją nuo neteisingų kredito sąlygų ir sudarant sąlygas žinoti visas būsimo sudarytos sutarties vykdymo sąlygas Direktyvos 87/102 4 straipsniu ir reikalaujama, kad ją sudarant kreditą imantis asmuo žinotų visas aplinkybes, galinčias turėti įtakos jo įsipareigojimams (minėto Sprendimo *Berliner Kindl Brauerei* 21 punktas).

69 Direktyvos 87/102 4 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta, kad kredito sutartis turi būti sudaryta raštu ir kad joje turi būti nurodyta MN bei sąlygos, kuriomis ši norma gali būti pakeista. Šios direktyvos 1a straipsnyje įtvirtintas MN apskaičiavimo metodas, o jo 4 dalies a punkte numatyta, kad ji turi būti apskaičiuota „sudarant kredito sutartį" (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Cofinoga* 23 punktą).

70 Šitaip vartotojo informavimas apie bendrą kredito kainą, pateikiant pagal vienodą matematinę formulę apskaičiuotą normą, įgyja esminę reikšmę. Viena vertus, tokia informacija, kuri, remiantis Direktyvos 87/102 3 straipsniu turi būti pateikta reklamuojant sutartis, prisideda prie rinkos skaidrumo, nes leidžia vartotojui palyginti teikiamų kreditų pasiūlą. Kita vertus, ji leidžia vartotojui įvertinti įsipareigojimo apimtį (minėto Sprendimo *Cofinoga* 26 punktas).

71 Todėl susiklosčius tokiai situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, tai, kad nagrinėjamoje kredito sutartyje nenurodyta MN, kurios paminėjimas turi esminę reikšmę pagal Direktyvą 87/102, gali būti lemiamas kriterijus nacionaliniam teismui vertinant, ar kredito sutarties sąlyga dėl jo kainos, kurioje nenurodyta ši informacija, suformuluota aiškiai ir suprantamai, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnį.

72 Jeigu taip nėra, nacionalinis teismas gali įvertinti, ar ši nuostata nėra nesąžininga, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 3 straipsnį. Net jei tokia sąlyga negali būti analizuojama kaip patenkanti į šiame straipsnyje numatytą išimtį, reikia priminti, kad šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje numatytų sąlygų, nors ir patenkančių į Direktyvos 93/13 reguliavimo sritį, sąžiningumas nėra vertinamas tik jei kompetentingas nacionalinis teismas kiekvieną iš jų atskirai išnagrinėjęs nustato, kad pardavėjas ar tiekėjas jas suformulavo aiškiai ir suprantamai (žr. 2010 m. birželio 3 d. Sprendimo *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid*, C-484/08, Rink. p. I-4785, 32 punktą).

73 Todėl pagrindinėje byloje gali reikėti pagal Direktyvą 93/13 įvertinti, ar kredito sutarties, kurioje nenurodyta MN, sąlyga yra nesąžininga, o tokiu atveju, kaip jau konstatuota šios nutarties 53 punkte, nacionalinis teismas gali *ex officio* įvertinti tokią sąlygą. Tokiomis aplinkybėmis, kaip priminta šios nutarties 60 punkte, prašymą priimti

prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi išnagrinėti, ar, atsižvelgiant į visas pagrindinėje byloje nagrinėjamos sutarties sudarymo aplinkybes, dėl to, kad vartojimo kredito sutarties sąlygoje dėl kredito kainos nenurodyta MN, ši sąlyga gali būti laikoma nesąžininga, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 3 ir 4 straipsnius.

74 Tačiau iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo perduotos informacijos matyti, kad pagal Įstatymo Nr. 258/2001, perkeliančio Direktyvą 87/102, 4 straipsnį vartojimo kredito sutartyje turi būti nurodyta MN, o jei šios informacijos nėra, suteiktas kreditas laikomas suteiktu be palūkanų ir kredito mokesčio.

75 Šios direktyvos 14 straipsniu valstybėms narėms nustatyta pareiga užtikrinti, kad kredito sutartys nenukryptų nuo nacionalinės teisės aktų nuostatų, įgyvendinančių ar atitinkančių šią direktyvą, ir taip nepakenktų vartotojui.

76 Todėl tokiomis aplinkybėmis, kaip antai pagrindinėje byloje, nesant reikalo pagal Direktyvą 93/13 nagrinėti, ar sutarties sąlyga, kurioje nenurodyta MN, yra nesąžininga, Direktyvą 87/102 reikia aiškinti kaip leidžiančią nacionaliniam teismui *ex officio* taikyti jos 4 straipsnį į nacionalinę teisę perkeliančias nuostatas, kuriose numatyta, jog vartojimo kredito sutartyje nenurodžius MN, suteiktas kreditas laikomas suteiktu be palūkanų ir kredito mokesčio (pagal analogiją dėl Direktyvos 87/102 11 straipsnio 2 dalies žr. minėto Sprendimo *Rampion ir Godard* 69 punktą).

77 Todėl į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip antai pagrindinėje byloje, tai, kad vartojimo kredito sutartyje nenurodyta MN, kurios paminėjimas turi esminę reikšmę pagal Direktyvą 87/102, gali būti lemiamas kriterijus nacionaliniam teismui vertinant, ar vartojimo kredito sutarties sąlyga dėl jo kainos,

kurioje nenurodyta ši informacija, suformuluota aiškiai ir suprantamai, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnį. Jeigu taip nėra, šis teismas gali, kad ir *ex officio,* išnagrinėti, ar, atsižvelgiant į visas šios sutarties sudarymo aplinkybės, dėl to, kad vartojimo kredito sutarties sąlygoje dėl kredito kainos nenurodyta MN, ši sąlyga gali būti laikoma nesąžininga, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 3 ir 4 straipsnius. Tačiau, nepaisant galimybės nagrinėti šią sutartį pagal Direktyvą 93/13, Direktyvą 87/102 reikia aiškinti kaip leidžiančią nacionaliniam teismui *ex officio* taikyti jos 4 straipsnį į nacionalinę teisę perkeliančias nuostatas, kuriose numatyta, jog vartojimo kredito sutartyje nenurodžius MN, suteiktas kreditas laikomas suteiktu be palūkanų ir kredito mokesčio.

Dėl trečiojo klausimo

78 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar tokiomis, kaip antai pagrindinės bylos, aplinkybėmis ir padaręs išvadą, kad nebuvo laikytasi direktyvų 87/102 ir 93/13 nuostatų, pagal Sąjungos vartotojų apsaugos teisinį reglamentavimą jis turi teisę nutraukti arba apriboti arbitražinio teismo sprendimo, priimto pagal kredito sutartyje numatytą arbitražinę išlygą, vykdymą.

79 Šioje vietoje reikia priminti, kad pagal SESV 267 straipsnį Teisingumo Teismas yra įgaliotas ne taikyti Bendrijos teisės normas konkrečiam atvejui, o tik priimti sprendimą dėl Sutarties bei Sąjungos institucijų priimtų teisės aktų aiškinimo (2005 m. spalio

6 d. Sprendimo *MyTravel*, C-291/03, Rink. p. I-8477, 43 punktas ir nurodyta teismų praktika).

80 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo prašo jam nurodyti, ar tokiomis pagrindinės bylos aplinkybėmis, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo pateiktus atsakymus į pirmąjį ir antrąjį klausimus, taikydamas Sąjungos teisę ir nacionalinę teisę, jis gali apriboti pagrindinėje byloje nagrinėjamo galutinio arbitražinio teismo sprendimo vykdymą tik dėl likusios negražinto kredito dalies.

81 Kadangi norėdamas atsakyti į šį klausimą Teisingumo Teismo turėtų nuspręsti dėl konkretaus atsakant į pirmuosius du klausimus išaiškintų teisės normų taikymo konkrečioms bylos faktinėms aplinkybėms ir kadangi bet kuriuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis į šiuos klausimus pateiktais atsakymais, turi visas aiškinimo nuorodas jo nagrinėjamai bylai išspręsti, į šį klausimą atsakyti nereikia.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

82 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (aštuntoji kolegija) nusprendžia:

1. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais reikalaujama, jog nacionalinis teismas, nagrinėjantis prašymą priverstinai vykdyti galutinį arbitražinio teismo sprendimą, priimtą vartotojui nedalyvaujant, turėdamas būtiną teisinę ir faktinę informaciją įvertintų, kad ir *ex officio*, ar kreditoriaus ir vartotojo kredito sutartyje numatyta sankcija, pritaikyta minėtame arbitražo sprendime, yra nesąžininga, jei pagal nacionalines procesines normas panašų vertinimą galima atlikti nacionaline teise grindžiamose analogiškose bylose.

2. Atitinkamas nacionalinis teismas turi nustatyti, ar tokia kredito sutarties sąlyga, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, kurioje, remiantis šio teismo konstatavimais, numatyta neproporcingai didelė sankcija vartotojo nenaudai, atsižvelgiant į visas sutarties sudarymo aplinkybes, turi būti laikoma nesąžininga, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 3 ir 4 straipsnius. Jeigu taip būtų, tada šis teismas turėtų nustatyti visas dėl to pagal nacionalinę teisę kylančias pasekmes, kad užtikrintų, jog ši sąlyga nebūtų privaloma šiam vartotojui.

3. Tokiomis, kaip antai pagrindinės bylos, aplinkybėmis, tai, kad vartojimo kredito sutartyje nenurodyta bendros kredito kainos metinė norma, kurios paminėjimas turi esminę reikšmę pagal 1986 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyvą 87/102//EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo, iš dalies pakeistą 1998 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/7/EB, gali būti lemiamas

kriterijus nacionaliniam teismui vertinant, ar vartojimo kredito sutarties sąlyga dėl jo kainos, kurioje nenurodyta ši informacija, suformuluota aiškiai ir suprantamai, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnį. Jeigu taip nėra, šis teismas gali, kad ir *ex officio*, išnagrinėti, ar, atsižvelgiant į visas šios sutarties sudarymo aplinkybes, dėl to, kad vartojimo kredito sutarties sąlygoje dėl kredito kainos nenurodyta bendros kredito kainos metinė norma, ši sąlyga gali būti laikoma nesąžininga, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 3 ir 4 straipsnius. Tačiau, nepaisant galimybės nagrinėti šią sutartį pagal Direktyvą 93/13, Direktyvą 87/102 reikia aiškinti kaip leidžiančią nacionaliniam teismui *ex officio* taikyti jos 4 straipsnį į nacionalinę teisę perkeliančias nuostatas, kuriose numatyta, jog vartojimo kredito sutartyje nenurodžius bendros kredito kainos metinės normos, suteiktas kreditas laikomas suteiktu be palūkanų ir kredito mokesčio.

Parašai.